

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Література

1. Мертон Р. Зв'язки соціальної структури і аномії. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). За ред. Л.Й. Гуменюка. У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 260-266.

Іванець Тетяна,
кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

МОВНЕ ПИТАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ НАРАТИВІВ «РУСЬКОГО МИРУ»

У контексті тривалої гібридної війни Російської Федерації проти України мовна проблема набула статусу одного з найважливіших інструментів пропагандистського впливу. Вона використовується для конструювання та поширення деструктивних наративів, спрямованих на підрив української державності, делегітимізацію мовної політики та створення спотвореного образу України як у внутрішньому, так і в міжнародному інформаційному просторі. Центральним елементом маніпулятивної риторики є інтерпретація Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», прийнятого 25 квітня 2019 року. Цей законодавчий акт встановлює особливий статус української мови як єдиної державної мови, визначає її обов'язкове використання в суспільному житті, державному управлінні та місцевому самоврядуванні, водночас чітко зазначаючи, що це не поширюється на приватне спілкування та релігійні практики [1].

Однак у російських ЗМІ цей закон послідовно подається як «заборона російської мови». Таке формулювання дозволяє створювати міфи про переслідування російськомовної спільноти в Україні та викликає у неї почуття небезпеки та відчуження. Яскравий приклад цього можна знайти у репортажах RenTV у травні 2024 року, в яких стверджувалося, що закон став інструментом переслідування російськомовних, і що ті, хто продовжує використовувати російську мову, нібито стикаються з покаранням або навіть смертю. Такі заяви являються прикладом дезінформації, що ґрунтується не на фактичних положеннях закону, а на його

навмисному перекручуванні з метою зобразити Україну як державу, що систематично порушує права людини [2].

Маніпулювання мовним питанням відіграє ключову роль у просуванні наративів так званого «руського миру». Російська пропаганда прагне закріпити ідею єдності російськомовного населення як частини єдиної нації, яка нібито потребує захисту з боку Москви. У цьому контексті мова використовується не тільки для політичної легітимації агресії, але й для культурної експансії. Мовна близькість подається як доказ історичної та цивілізаційної спільності, тоді як українська ідентичність маргіналізується або взагалі заперечується. Таким чином, мова стає не просто засобом комунікації, а й символічним маркером, що використовується для формування уявлень про лояльність або нелояльність до «руського миру».

На тимчасово окупованих територіях мовна проблема перетворюється на інструмент систематичної культурної асиміляції та політичного контролю. Російська окупаційна адміністрація нав'язує російські освітні стандарти, ліквідує україномовні школи, вилучає українські підручники з історії та літератури, замінюючи їх російськими культурними продуктами, що підкріплюють міфи про «руський мир». Ці заходи супроводжуються суворою цензурою альтернативних джерел інформації, блокуванням українських ЗМІ та повним контролем над місцевим інформаційним середовищем.

Залякування російськомовних українців є ще одним важливим аспектом цього механізму. Пропаганда поширює повідомлення про «покарання» або «смертельну небезпеку» за використання російської мови, створюючи тим самим атмосферу страху, яка ізолює та дезорієнтує громади. На окупованих територіях цей страх підсилюється прямими репресіями, що варіюються від обмежень на прояви української ідентичності до викрадень і депортацій. Таким чином, мова стає не тільки інструментом культурного впливу, а й інструментом психологічного тиску, спрямованого на підрив української самоідентифікації та сприяння залежності від Росії.

Використання мовного питання в російській пропаганді під час гібридної війни проти України є багатограним механізмом, що поєднує маніпулювання інформацією, культурну асиміляцію та психологічний примус. Вона має на меті делегітимізувати державну політику України, зруйнувати національну ідентичність, сфабрикувати штучні виправдання агресії та надати легітимності діям Росії на міжнародній арені. У цих умовах мовна проблема перестає бути лише питанням комунікації, а перетворюється на символічну вісь протистояння, що відображає саму суть сучасної гібридної війни.

Література

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 28.12.2025)
2. «Нові» маніпуляції пропаганди про «мовний закон», прийнятий 5 років тому, який нібито забороняє російську мову в Україні. Без брехні. 15.05.2024. URL: <https://without-lie.info/factcheck/novi-manipuliatsii-propahandy-pro-movnyy-zakon-pryyniatyy-5-rokiv-tomu-iyakyy-nibyto-zaboroniaie-rosiysku-movu-v-ukraini/> (дата звернення 28.12.2025)

Романцова Наталя,
доктор історичних наук, доцент, професор,
Маріупольський державний університет

Романцов Володимир,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії та археології
Маріупольський державний університет

ТИФЛІСЬКИЙ ПЕРІОД ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БІОГРАФІЇ М. ГРУШЕВСЬКОГО (1870–1886 РР.) В ПОСТРАДЯНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЧНІЙ РЕФЛЕКСІЇ

Початковий етап інтелектуальної біографії М. Грушевського, пов'язаний з формуванням його світогляду, становить для українських істориків значний науковий інтерес. Особливу увагу дослідників викликає кавказький період життя Михайла Сергійовича, який охоплював 16 років його дитинства та юності (1870–1886 рр.). У той час у специфічному соціокультурному середовищі Ставрополя, Владикавказу та Тифлісу з суттєвими родинними українськими впливами було закладено інтелектуальні засади діяльності майбутнього вченого та борця за національну справу України.

Українські історики пострадянського часу аналізували питання про кавказький період життя Михайла Грушевського як початок інтелектуальної біографії вченого, розширили джерельну базу за рахунок його епістолярної спадщини та з використанням архівних матеріалів.